

Ευρώπη στον Κόσμο
Γεωστρατηγικές και Γεωοικονομικές Διαστάσεις
(Ευρωπαϊκές Σπουδές)

Ευρώπη-Αφρική Δυναμικές, Προκλήσεις και Προοπτικές

Δρ. Χρύσανθος Βλάμης
Εντεταλμένος Διδάσκων

chrysanthos.vlamis@gmail.com, chrysanthos.vlamis@unipi.gr

1η παρουσίαση, 25/02/2026, Εαρινό Εξάμηνο 2026
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ποιος είναι ο παγκόσμιος Νότος;

- Κεντρική και Νότια Αμερική, Αφρική, Ασία (αναπτυσσόμενος κόσμος)
- Οι αναδυόμενες αγορές της Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας, Κίνας, Νότιας Αφρικής (BRICS) και Μεξικό, Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Τουρκία

Ποιος είναι ο παγκόσμιος Βορράς;

- Μόνιμα μέλη Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ (Αμερική, Κίνα, Γαλλία, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο)
- G7 (Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο, Αμερική)
- Χονκ Κονγκ, Σιγκαπούρη, Νότια Κορέα, Ταϊβάν (δράκοι της ανατολικής Ασίας)
- Δυτική Ευρώπη, Ιαπωνία, Ισραήλ, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία

Μέγεθος Αφρικής

Region/Country	Land Area (million km²)
Africa	30.37
Russia	17.10
United States	9.83
Europe (continent)	10.18
China	9.60

Πληθυσμός Αφρικής		
Continent	Population (approx.)	Comparison to Africa
Asia	~4.8 billion	~3.3× Africa
Africa	~1.46 billion	—
Europe	~0.74 billion	Africa ≈ 2× Europe
North America	~0.60 billion	Africa ≈ 2.4×
South America	~0.44 billion	Africa ≈ 3.3×
Oceania	~0.045 billion	Africa ≈ 32×

Πληθυσμός Αφρικής – Σύγκριση

Country	Population (approx.)	Comparison to Africa
 India	~1.43 billion	Almost equal to Africa
 China	~1.41 billion	Slightly less than Africa
 United States	~335 million	Africa $\approx$ 4.4x
 Russia	~144 million	Africa $\approx$ 10x
 Europe (total)	~740 million	Africa $\approx$ 2x

Προκλήσεις παγκόσμιου Νότου (και Αφρικής)

- Ποικιλόμορφη γεωγραφία, διαφορετικές γλώσσες, ελλιπές οδικό δίκτυο, δύσκολη πρόσβαση σε νοσοκομεία και σχολεία
- Καιρικά φαινόμενα (El Nino, πλημμύρες, σεισμοί, φυσικές καταστροφές) και ασθένειες (πχ. Ebola, HIV)
- Ελλιπείς παραγωγικές υποδομές (ρεύμα, νερό, μεταφορές, internet)
- Οικονομία βασισμένη στη γεωργία
- Διαχείριση φυσικών πόρων
- Διατροφική (αν)ασφάλεια
- Μετανάστευση
- Ελλειψη ξένου συναλλάγματος
- Ευαλωτότητα στη διακύμανση τιμών της διεθνούς αγοράς
- Ανεργία
- Διαφθορά
- Βίαιες συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών εθνοτήτων/εξτρεμιστικών (θρησκευτικών) οργανώσεων εντός και εκτός των συνόρων τους

ΜΕΤΑΒΑΣΕΙΣ (ερμηνευτικό σχήμα)					
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ			ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ		
Πολιτική μετάβαση: κομμουνισμός σε φιλελεύθερες δημοκρατίες			Οικονομική μετάβαση: κεντρικός σχεδιασμός σε οικονομίες της αγοράς		
Αυταρχικά	Υβριδικά	Δημοκρατικά	Κεντρικά οργανωμένα	Ανάμεικτα	Φιλελεύθερα
Ελαττωματικές/μη τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις, περιορισμένα ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα	Σχετικά τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις, αλλά ελαττωματικές, περιορισμένα ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα (σποραδικά)		Κεντρική κυβέρνηση ελέγχει τα παραγωγικά μέσα	Το κράτος παρεμβαίνει μερικώς στις ελεύθερες αγορές (ανά περιπτώσεις)	
Αναπτυξιακό κράτος (κρατικά υποκινούμενη ανάπτυξη)			Αναπτυξιακό κράτος (κρατικά υποκινούμενη ανάπτυξη)		
Δομικές συνθήκες			Δομικές συνθήκες		
Εξωτερικές: Πολιτικές προϋποθέσεις (αναπτυξιακή βοήθεια, δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, κρατική οικοδόμηση, διατήρηση της ειρήνης)			Εξωτερικές: Οικονομική φιλελευθεροποίηση (κρίσεις, τεχνολογική πρόοδος, ιδιωτικοποιήσεις, άμεσες ξένες επενδύσεις)		
Εσωτερικές: Ηγεσία (προνομιούχες/ελίτ ομάδες)			Εσωτερικές: Μακροοικονομική προσαρμογή (πληθωρισμός, ανεργία, συνάλλαγμα)		
ΚΟΙΝΩΝΙΑ (απασχόληση, ενσωμάτωση, ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα)					

TRANSITIONS					
POLITICAL SYSTEMS			ECONOMIC SYSTEMS		
Political transition: communism to liberal democracy			Economic transition: central planning to market economy		
Autocratic	Hybrid	Democratic	Centrally-planned	Mixed	Liberal
Flawed/non regural elections, limited human/civil rights	Relative regular elections, but flawed, limited human/civil rights (at times)		Central governance controls the means of production	State intervenes partly in free markets	
Developmental state (state-led growth)			Developmental state (state-led growth)		
Structural conditions			Structural conditions		
External: Political conditionalities (development aid, democratic reforms, state-building, peacekeeping)			External: Economic liberalization (crises, technological advancement, privatizations, foreign direct investments)		
Internal: Leadership (privileged/elite groups)			Internal: Macroeconomic adjustment (inflation, unemployment, currency pegs)		

Οι συνθήκες της υποσαχάριας Αφρικής

Παράγοντες της μετάβασης

Πολιτικοί	Οικονομικοί		Δομικοί		Δυνητικοί
	North - South EU, US	South - South Emerging economies: China, India, Russia	External	Internal	
• Post independence, political liberalization • One party states • Hybrid regimes • Multipartyism	• North's subsidies outweigh South's production • From multilateralism to regionalism/bilateralism	• Trade • Loans • Development aid	• Debt • Structural Adjustment Programs • Political Conditionalities • Development Aid	• Leadership • Resource Dependency • Food Security	• Proxy Wars • Currency Dependency • Migration • Terrorism

CONCLUSIONS

- Δομικοί εξωτερικοί παράγοντες μετάβασης της υποσαχάριας Αφρικής όπως το **χρέος**, τα **διαθρωτικά προγράμματα**, οι **επιδότησεις**, η **ανθρωπιστική βοήθεια** και τα **εμπορικά ελλείματα** φαίνεται να **εμποδίζουν τις οικονομικές της μεταβάσεις** παρά να διευκολύνουν την πρόοδο και την απεξάρτησή της
- Unique and diverse case studies - not a unified paradigm
- The Sub-Saharan African (SSA) context is different from the Western
- Despite violence, conflicts and (developmental) authoritarianism **democratic participation is increasing**
- **Several SSA countries are among the fastest-growing economies in the world**
- Immense potential on **natural resources**
- China and rest emerging economies intensify the South-South strength versus the North-South (**geopolitical and geoeconomic shift**)
- Increase of SSA's multilateralism in global fora (ex. WTO, BRICS, AU)
- **Insecurity, fragility and inequality** prevail in several SSA countries
- Highly problematic state-building process, **lack of democratic standards** (Freedom House: out of **47 SSA countries 7 free - rest partly free/not free - 2019**)

The Sub-Saharan African context

TRANSITION DRIVERS

Political	Economic		Structural		Contingent
• Post independence, political liberalization • One party states • Hybrid regimes • Multipartyism	North-South EU, US • North's subsidies outweigh South's production • From multilateralism to regionalism/ bilateralism	South-South Emerging economies: China, India, Russia • Trade • Loans • Development aid	External • Debt • Structural Adjustment Programs • Political Conditionalities • Development Aid	Internal • Leadership • Resource Dependency • Food Security	• Proxy Wars • Currency Dependency • Migration • Terrorism

KEY POINTS

• Unique and diverse case studies - not a unified paradigm • The Sub-Saharan African (SSA) context is different from the Western

• Despite violence, conflicts and (developmental) authoritarianism **democratic participation is increasing** • **Several SSA countries are among the fastest-growing economies in the world** • Immense potential on **natural resources** • China and rest emerging economies intensify the South-South strength versus the North-South (**geopolitical and geoeconomic shift**) • Increase of SSA's multilateralism in global fora (ex. WTO, BRICS, AU: G20) • **Insecurity, fragility and inequality** prevail in several SSA countries • Highly problematic state-building process, **lack of democratic standards** (Freedom House: out of **47 SSA countries: 7 free - rest partly free/not free - 2019**)

Περίοδοι Παγκόσμιων Οικονομικών Συστημάτων και ιστορικοί σταθμοί για την Αφρική

- **Bretton Woods (1944 - 1970)**

(Ανεξαρτησία 17 Αφρικανικών κρατών τη δεκαετία '60, Ίδρυση Organization of African Unity '63)

- **Αλληλεξάρτηση (1971 - 1989)**

- **Παγκοσμιοποίηση (1990 - 2008), Ίδρυση της African Union 2002**

- **Παγκόσμια οικονομική κρίση (2008-09)**

- **Πτώση διεθνών τιμών και εμπορευμάτων (2014 - 2016)** – Commodity slump (\$100/barrel in mid-2014 to under \$30 in early 2016)

- **Αφρικανική Ηπειρωτική Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών - African Continental Free Trade Area (AfCFTA) 2021**

- **Πολυκρίσεις (Polycrises)** - Κρίση COVID (2019-2022), Ανάκαμψη παγκόσμιας παραγωγής 2021, Πόλεμος στην Ουκρανία 2022, Πόλεμος Γάζα – Ισραήλ 2023 – Αυξημένη ανάγκη εξόρυξης μεταλλευμάτων (μπαταρίες, ηλεκτ. αυτοκίνητα) – Περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις

EU-Africa cooperation schemes

2020-40	Samoa Agreement: partnership framework signed on November 15, 2023 between the European Union (EU) and 79 member states of the Organisation of African, Caribbean, and Pacific States (OACPS)
2018	begin of negotiations
Lisbon Summit 2007	Joint Africa-EU Strategy (JAES)
2017	EU-Africa Abidjan Summit
2000-20	Cotonou Agreement (peace building, conflict prevention, investments, trade)
1990-99, 1986-90, 1981-85, 1976-80	Lomé Conventions (I, II, III, IV)
1975	ACP establishment (African, Caribbean and Pacific Group)
1970-75, 1963-69	Yaoundé Conventions (I and II) (trade, cooperation, financial flows)
1963	First conference of the Organization of African Unity (OAU) in Addis Ababa

EU COUNCIL PRIORITIES

Horn of Africa

migration, radicalization, drought, food insecurity

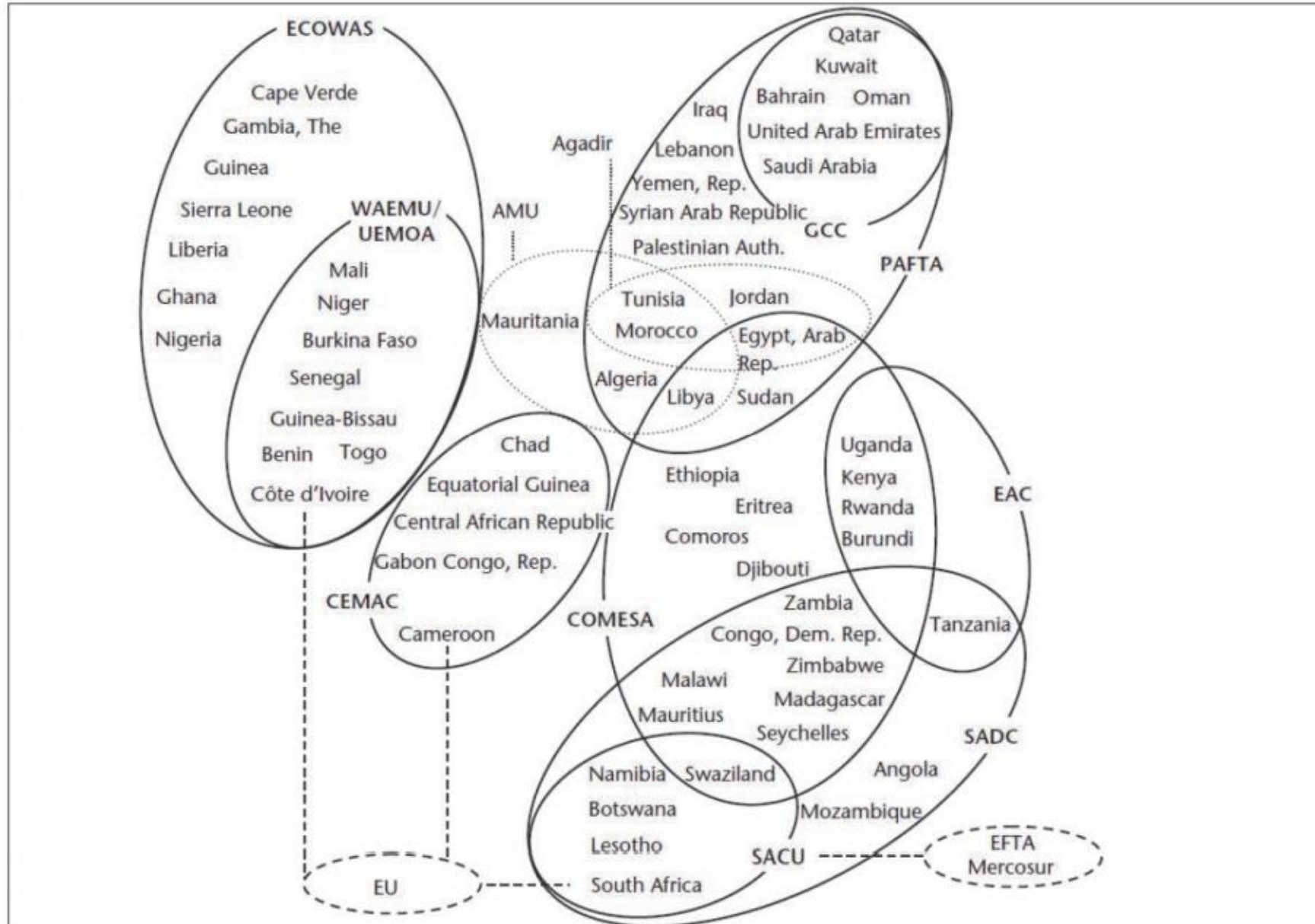
Gulf of Guinea

criminal activity in terms of drugs, oil theft, piracy and illegal fishing

Sahel

Conflict-driven displacement, good governance, prevention of radicalization, migration and fight of illicit trafficking

African Regional Economic Communities

2000

**Figure 6 FDI Flows, Global and by Developmental Group, 2000–13
(US\$ billions)**

Το 2012 για πρώτη φορά στην ιστορία οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στις αναπτυσσόμενες οικονομίες ξεπερνούν τις εισροές των ΑΞΕ των αναπτυγμένων οικονομιών με 778 δισ. δολ., 54% των παγκόσμιων ΑΞΕ

2011

Metrics

Traditional economic metrics

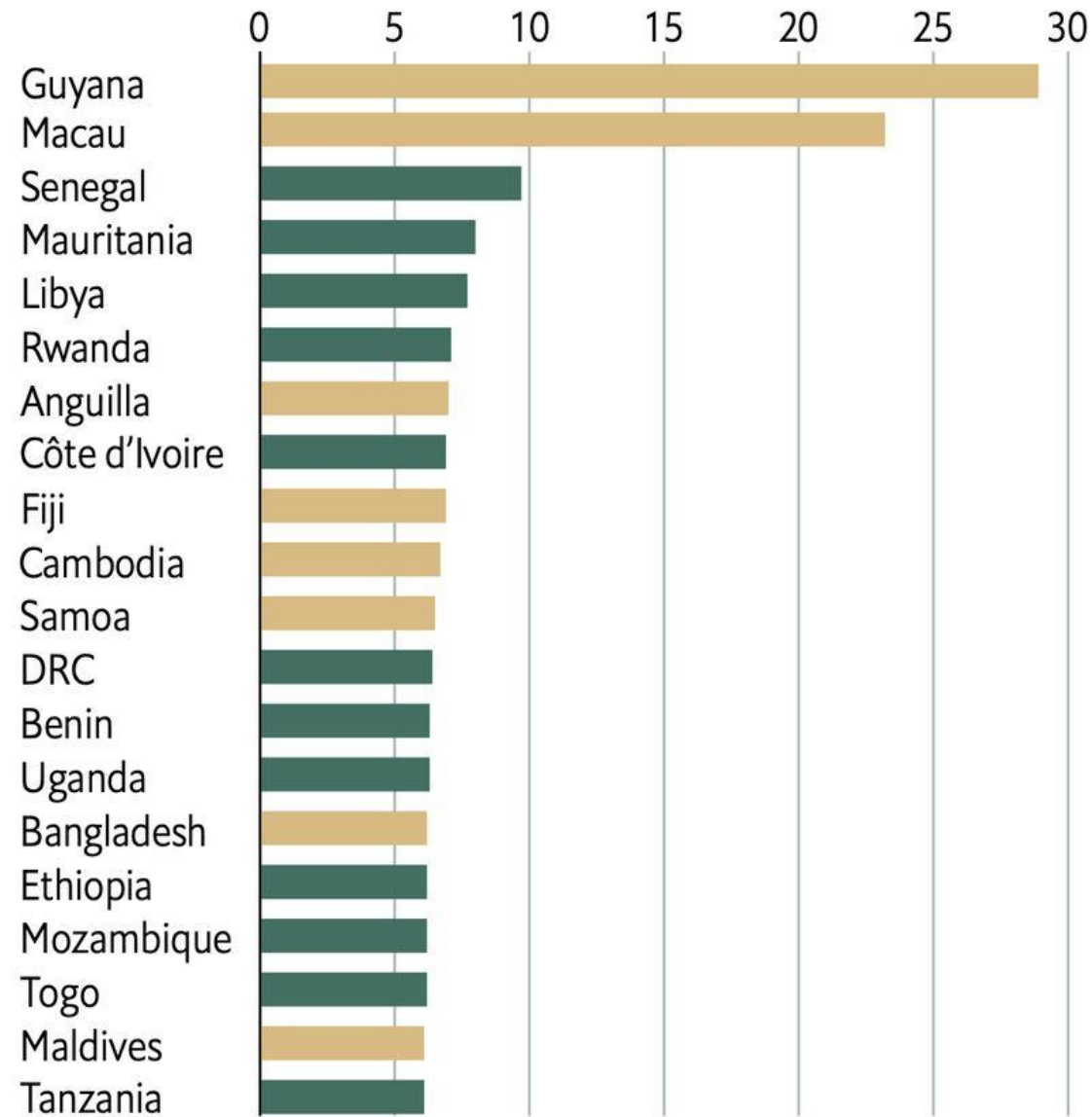
- GDP (Gross Domestic Product)
- GNI (Gross National Income)

Measuring sustainability through other suggested innovative metrics:

- HDI (Human Development Index: life expectancy, education, per capita income)
- ANS (Adjusted Net Savings): ANS (used by the World Bank) measures the true rate of saving, taking into account the human capital, depletion in natural resources and damages caused by pollution
- GRI Standards (business-oriented metric with multiple indicators which apply to our research)

World's fastest-growing economies, 2024

(real GDP; % annual change)

Source: EIU.

Economist Intelligence Unit (EIU), 2023.
Africa Outlook 2024. Strong growth amid
heated elections and financial woes.
London: EIU, 2.